

Шпак Л. Ф.

*Директор КЗ «Явдотівська неповна середня
загальноосвітня школа – загальноосвітній
навчальний заклад I – II ступенів»
с. Явдотівка Широківського району
Дніпропетровської області
e-mail: shpak.avdotievka@gmail.com*

**Умови самореалізації обдарованої дитини в сільській
малокомплектній школі**

Анотація : : Стаття своєю метою ставить розкриття специфіки і завдань сільської малокомплектної школи у розвитку творчого потенціалу обдарованої дитини.

Annotation : The article: sets its goal and objectives specific disclosure ungraded rural schools in the development of the creative potential of gifted children.

XXI століття – століття інформаційних технологій, де інформація домінує як основна цінність. Це особливо гостро відчувають на нинішньому етапі розвитку ті держави, й серед них Україна, де повільно і малоефективно розв’язуються найактуальніші проблеми сьогодення. Однією з причин є недостатня інтелектуальна готовність до розв’язання нових і складних проблем. Тобто відчувається дефіцит фахівців високого рівня в різних галузях, тобто дефіцит обдарованих працівників.

Усе це стимулює зацікавленість проблемами обдарованості, творчості, інтелекту з боку держави. Проблема створення потужної, динамічної інтелектуальної еліти – одна з найактуальніших у контексті

розбудови української державності. Провідну роль у цьому має відігравати система освіти.

Від природи люди ґрунтовно відрізняються один від одного, зокрема, за своїми талантами та обдаруваннями. Такі відмінності вже виявляються у дитячому віці. Обдарованими називають дітей, які значно випереджають у розвитку однолітків та мають високий інтелектуальний та творчий потенціал, виявляють високі здібності у шкільному навчанні та в різних спеціальних видах діяльності.

Сучасні дослідники виділяють 4 категорії дітей, який можна назвати обдарованими:

- 1) це діти з високим показником рівню інтелекту IQ – інтелектуальна обдарованість;
- 2) діти з високим рівнем творчих здібностей – творча обдарованість;
- 3) діти, що досягли значних успіхів у спеціальних галузях діяльності (юні музиканти, художники, математики, шахісти, спортсмени тощо) – спеціальна обдарованість;
- 4) діти, які добре навчаються у школі – академічна обдарованість.

Вираз “обдарована дитина” – дуже умовний. Оскільки мова йде про дітей, усі характеристики мають значення таких, що тільки передбачаються: виявлені особливості можуть не отримати очікуваного розвитку, залишитися не реалізованим.

У загальному вигляді обдарованість можна визначити як підвищений рівень розвитку однієї чи кількох здібностей людини, на основі яких з’являється можливість досягти високих результатів у соціально значущих видах діяльності.

Обдарованим дітям держава надає особливу підтримку, заохочує у вигляді стипендій, направленням на навчання у провідні вітчизняні та закордонні освітні, культурні центри.

У статті 35 Закону України “Про освіту” йдеться, що “для розвитку здібностей обдарувань і талантів дітей створюються профільні класи (з поглибленим вивченням окремих предметів або початкової допрофесійної підготовки) спеціалізовані школи, гімназії, ліцеї, колегіуми, а, також, різні типи навчально-виховних комплексів і об’єднань”.

На основі світового досвіду розроблено Комплексну програму пошуку, навчання й виховання обдарованих дітей і молоді України “Творча обдарованість”, яка є базовим документом щодо визначення стратегії пошуку, навчання, виховання та їх розвитку. Ця програма передбачає принципово новий етап роботи зі здібними й обдарованими дітьми.

Діти, які навчаються в міських школах, безсумнівно, мають кращі умови для розвитку і виявлення своїх здібностей, нахилів, обдарувань в гуртках та секціях, станції юних натуралістів, спортивній та музичній школах. Учні, що проживають та навчаються в сільській місцевості не мають такого доступу до позашкільних закладів з об’єктивних причин. І коли вчасно не підтримати таких дітей, то природні задатки й потенційні можливості можуть не реалізуватись.

Важливість даної проблеми спонукала до створення Програми пошуку та психолого – педагогічного супроводу обдарованої дитини в сільській місцевості.

У нашій школі педагогічний колектив працює за програмою «Обдарована дитина» з 2010 року. Хоча це, звісно, умовно, так як виявляти дітей здібних, обдарованих, талановитих вчителі покликаний все життя і у всі часи.

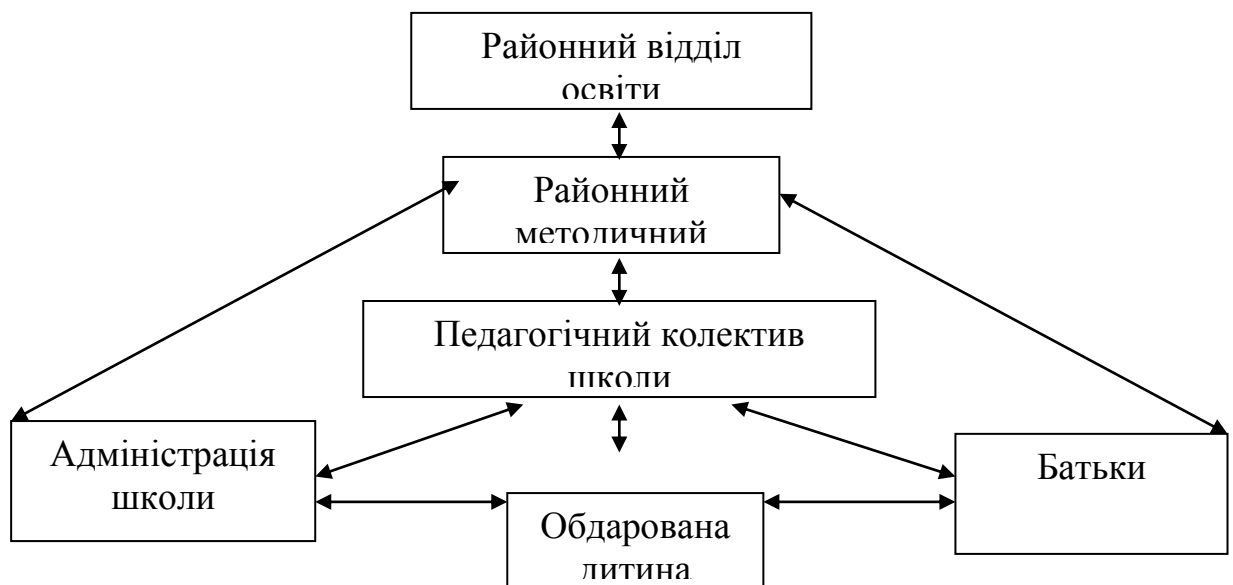
Мета програми: виявлення обдарованих учнів, що навчаються у сільській школі та створення оптимальних умов для розвитку їх природних можливостей та адаптації до життя в суспільстві.

Завдання:

- 1) комплексне дослідження різних типів здібностей у дітей, що навчаються у сільській місцевості;
- 2) створення “банку даних” обдарованих дітей у навчальному закладі;
- 3) розробка індивідуальних програм розвитку таких дітей;
- 4) забезпечення сприятливих умов для самовираження “обдарованої дитини” за рахунок варіативного компоненту шкільної програми, різних методів і форм навчання, позакласної та позашкільної виховної роботи;
- 5) надання психологічної підтримки обдарованим дітям;
- 6) здійснення просвітницької роботи з батьками щодо розвитку здібностей у дітей;
- 7) підготовка педагогічних працівників для роботи з обдарованими дітьми.

Для виявлення “обдарованої дитини” в сільській школі підбираємо комплекс діагностичних методик, простих в застосуванні та обробці, що не потребують спеціальних технічних умов та матеріальних затрат. Використання не вимагає спеціальної психологічної підготовки вчителя.

Модель психолого-педагогічного супроводу “обдарованої дитини” в сільській школі

Напрями реалізації психолого – педагогічного супроводу обдарованої дитини в сільській школі:

- Підготовка педагогічних кадрів для психолого-педагогічної підтримки “обдарованої дитини” та їх батьків:
 - семінари – практикуми для заступників директорів з НВР (2-3 рази у рік)
 - інструктивно-методичні наради керівників НЗ (2 рази у рік)
 - робота РМО вчителів - предметників, класних керівників, практичних психологів і соціальних педагогів (згідно з плануванням роботи)
 - інструктивно-методичні наради та засідання творчих груп вчителів – предметників
 - Створення шкільних програм психолого-педагогічного супроводу “обдарованих дітей” адміністрацією та педагогами школи
 - Розробка системи просвітницьких заходів батьками, вчителями, учнями школи з проблем обдарованості
 - Розробка індивідуальних програм розвитку здібностей “обдарованої дитини” вчителями – предметниками та вчителями – методистами сільських шкіл
 - Розробка програм факультативних занять вчителями – предметниками та вчителями – методистами з урахуванням пізнавальних потреб “обдарованої дитини”
- Також важливе значення має ознайомлення батьків, вчителів з психологічними особливостями розвитку обдарованих та здібних дітей. Надання рекомендацій та порад батькам щодо створення максимально сприятливих умов розвитку:
- дотримання санітарно – гігієнічних вимог;

- методичні рекомендації щодо організації виконання домашнього завдання;
- забезпечення довідниковою та літературою, яка виходить за межі шкільної програми;
- підтримка інтересів, занять “обдарованої дитини”, активізація пізнавальної діяльності.

Творчі здібності особистості розкриваються та формуються лише в активній творчій діяльності, яка вимагає нестандартні мислення. Творчі здібності – явище багатогранне. Для забезпечення сприятливих умов розвитку обдарованих дітей доцільно використовувати творчі методи під час викладання предмету.

Наш педагогічний колектив впевнений у тому, що у кожній дитині є задатки, які можуть розвинути у здібності. Для цього вчитель сам постійно розвиватись, бути у курсі всіх новацій, стежити за відкриттями, підвищувати ерудицію, фаховий рівень. Не секрет, що в маленьких школах з малою кількістю дітей у класах один вчитель викладає кілька предметів. Вчителі розуміють, що кваліфіковано, на належному методичному рівні викладати предмет, який не є фаховим, важко. Однак життєві ситуації приводять саме до цього. Вчитель початкових класів, наприклад, викладає зарубіжну літературу у 5 – 9 класах, а вчитель трудового навчання більше двадцяти років викладає в середніх класах історію і правознавство. І тут важливе значення має те, як сам вчитель ставиться до подібної ситуації. В нашій школі питання проходження курсової перепідготовки з предметів, які не є фаховими, але є в навантаженні, вирішено давно і позитивно. Вчитель зацікавлений у тому, щоб викладати предмет на якісному рівні, щоб не тільки діти ішли на урок із задоволенням, а й зацікавити дитину, розвинути в ній задатки, розкрити її обдарованість. Цьому також сприяють і творчі лабораторії, участь у семінарах, майстер – класах, вебінарах тощо. Вчителі беруть участь у фахових конкурсах «Вчитель року», «Класний

керівник», «Інноваційний урок фізкультури», «Вчитель – новатор» тощо. Учні отримують призові місця і сертифікати учасників у таких конкурсах, як «Колосок осінній» і «Колосок весняний», «Левеня», «Соняшник», «Бобер», «Лукомор'є» та інші. У цих конкурсах беруть участь всі бажаючі діти. Таким чином, навіть діти, які соромляться, вважають свої знання чи уподобання не вартими уваги, можуть бути учасником конкурсу, фестивалю, змагань, олімпіад тощо і спробувати свої сили.

Творчим кредо педагогів нашої школи є думка, що «жодна країна не може дозволити собі розтрачувати таланти, а не виявлений вчасно інтелектуальний потенціал, є марно витратою людських ресурсів».

Рекомендована та використана література

1. Береза Л.Є. Теоретичні й практичні аспекти навчання і розвитку. – Київ.: Ніка-Центр.-2005.С.85-105.
2. Гафінова Л.В. 10 заповідей батькам.//О.Д.-1998.-№ 4.-С.37
3. Дем'яненко В.В. Діти народжуються для покори. Поради психолога //О.Д.-1998.-№ 4.-С.36.
4. Доротюк В.І. Індивідуальна своєрідність творчо обдарованої дитини.//обдарована дитина.-2000.№ 1.-С.15-17.
5. Косоротова Ю.А. Розвивайте мовленнєву творчість дітей.// О.Д.-2000.№3.-С.27-30.
6. Красноголов В.О. Визначення поняття “Обдарована дитина” у зарубіжній літературі.//О.Д.-1998.-№5-6.С.13-18.
7. Методичні рекомендації щодо організації та зміцнення навчально-виховного процесу в закладах освіти Київщини в 2001-2002 р.-за заг.ред.Н.І.Клокар.-Біла Церква.-2001.-С.284-291
8. Моляко В.О. Актуальні соціально-психологічні аспекти проблем обдарованості //О.Д.-1988.-№1.-С.3-5.

9. Музика О.О. Мотивація творчої обдарованості.//ОД.-2003.-№3ю-С.2-9
- 10.Підлипна Л.В. Методичні рекомендації по роботі з обдарованими дітьми.-Київ:Ніка-Центр.-2005.-С.106-117
- 11.Таїна обдарованості: Практично-зорієнтований збірник на допомогу тим, хто працює з О.Д/ Укладач Заболотний О.В., За загальною редакцією Клокар Н.І.-Біла Церква: КОІПОПК, 2005.-160 С.
- 12.Чернявська Л.Н. Психологічна підтримка творчості учнів.//О.Д.-1999.-№4.-С.17-23.